

ВЫВОДЫ

Как видно из вышеизложенного, раздел техники передвижения по рингу изучен недостаточно и имеет много недостатков, связанных с несовершенством понятийного аппарата, отсутствием биомеханического анализа видов и способов передвижения, пробелами в методике обучения и т. п. Не учитывается, для решения каких тактических задач применяются данные способы передвижений, недостаточно подводящих и имитационных упражнений для овладения техникой передвижений, не систематизированы средства и методы исправления ошибок.

ЛИТЕРАТУРА

1. Боген, М. М. Обучение двигательным действиям / М. М. Боген. — М.: Физкультура и спорт, 1985. — 192 с.
2. Градополов, К. В. Бокс: учеб. пособие для ин-тов физ. культуры / К. В. Градополов. — М.: Физкультура и спорт, 1965. — 338 с.
3. Донской, Д. Д. Законы движений в спорте / Д. Д. Донской. — М.: Физкультура и спорт, 1968. — 176 с.
4. Остьянов, В. И. Бокс. Обучение и тренировка / В. И. Остьянов, И. И. Гайдамак. — Киев: Олимпийская лит., 2001. — 239 с.
5. Щитов, В. Бокс. Эффективная система тренировки / В. Щитов. — М.: ФАИР-ПРЕСС, 2003. — 432 с.
6. Methodology of formation of motive activity of senior pupils in the process of training to the single combat in child-youth sporting schools/ European scientific journal March 2014 edition vol.10, No. 7 ISSN: 1857-7881 (Print) e – ISSN 1857-7431 P. 390-398
7. Rapid educating of technique in physical culture and sports/ Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура, спорт). - Випуск 3 (46)14: збірник наукових праць / За ред. Г. М. Арзютова. - К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. с. 4-9.

Ніколаєнко В.В.

Національний університет фізичного виховання і спорту України

ОРГАНИЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ СПОРТИВНОГО РЕЗЕРВУ ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОГО ФУТБОЛУ

Вивчення питань, пов'язаних з вдосконаленням системи підготовки спортивного резерву у футболі, завжди були і залишаються актуальними і практично значущими, що і зумовило проведення даних досліджень. Мета - обґрунтувати організаційно-методичні підходи до вдосконалення системи багаторічної підготовки юних футболістів. Проведено аналіз змісту та спрямованості роботи спортивних організацій з підготовки перспективної молоді. Показано ряд принципових і системних відмінностей між традиційними і прогресивними підходами до побудови навчально-тренувального процесу. Визначено необхідність внесення змін у вітчизняну систему багаторічної підготовки, практику проведення тренувального процесу, педагогічні підходи управління спортивною діяльністю юних футболістів.

Ключові слова: організація підготовки, технологія навчання, зміст підготовки, юні футболісти.

Ніколаєнко В.В. Организационно-методические аспекты совершенствования системы подготовки спортивного резерва для профессионального футбола. Изучение вопросов, связанных с совершенствованием системы подготовки спортивного резерва в футболе, всегда были и остаются актуальными и практически значимыми, что и обусловило проведение данных исследований. Цель – обосновать организационно-методические подходы к совершенствованию системы многолетней подготовки юных футболистов. Проведен анализ содержания и направленности работы спортивных организаций по подготовке перспективной молодежи. Показано ряд принципиальных и системных различий между традиционными и прогрессивными подходами к построению учебно-тренировочного процесса. Определена необходимость внесения изменений в отечественную систему многолетней подготовки, практику проведения тренировочного процесса, педагогические подходы управления спортивной деятельностью юных футболистов.

Ключевые слова: организация подготовки, технология обучения, содержание подготовки, юные футболисты.

Nikolaenko V. Organizationally-methodical aspects of perfection of the system of preparation of sport reserve for professional football. Study of the questions related to perfection of the system of preparation of sport reserve in football, always were and remain actual and practically meaningful, what stipulated realization of these researches. Aim - to ground the organizationally-methodical going near perfection of the system of long-term preparation of young footballers. The analysis of maintenance and orientation of work of sport organizations is conducted on preparation of perspective young people. The row of fundamental and system distinctions is shown between the traditional and progressive going near the construction of учебно-тренировочного process. The necessity of making alteration is certain for the home system of long-term preparation, practice of realization of training process, pedagogical approaches of management by sport activity of young footballers.

Key words: organization of preparation, technology of educating, maintenance of preparation, young footballers.

Вступ. Починаючи з 2014 року, UEFA прийняв рішення, обмежити клубам покупку кваліфікованих іноземних футболістів, що має сприяти підвищенню якості підготовки спортивного резерву для своїх країн (UEFA Executive Committee, 2012). Футбольні клуби, які раніше за інших зрозуміють, що найважливішим в їх діяльності є підготовка власної кваліфікованої молоді та зуміють приділити вирішенню цього питання достатньо уваги, зможуть досягти провідних позицій у вітчизняному та міжнародному футболі. Виникає питання, які технології необхідно використовувати в процесі багаторічної підготовки юних футболістів. За існуючими підходами та методиками навчання, в достатній кількості підготувати перспективну молодь не виходить (Г. А. Лисенчук, 2003; Ю. В. Цубан, 2003; В. В. Богданець, 2005; П. А. Пономаренко, 2005; І. А. Арбузін, 2006; А. В. Петухов, 2006; М. Р. Григор'ян, 2009; С. С. Коваль, 2010; В. В. Ніколаєнко, 2010; А. В. Шамонін, 2010; Н. Х. Кудяшев, 2011 та інш.). За своєю суттю технології навчання, які зараз застосовуються у клубах (академіях), вже застаріли, і не відповідають сучасним стандартам підготовки футболістів високого рівня. Два-три кваліфікованих молодих футболіста в сезон на всі шістнадцять команд Прем'єр-ліги - це зовсім мало. Тому необхідно в клубах кардинально поміняти технологію підготовки юних футболістів, істотно не змінюючи при цьому його структуру. Тобто, де і як чити,

питання в багатьох клубах, як і у спортивних школах, вирішується досить добре, а ось чому вчити, залишається і до цього дня не вирішеним (В. Г. Тимофєєв, 2008).

Дослідження проводилося в рамках теми 2.3 "Науково-методичні основи вдосконалення системи підготовки спортсменів у футболі з урахуванням особливостей змагальної діяльності" Зведеного плану НДР у галузі фізичної культури і спорту Міністерства у справах сім'ї, молоді та спорту на 2011- 2015рр. (номер державної реєстрації 0111U001722).

Мета роботи - обґрунтувати організаційно-методичні підходи до вдосконалення системи багаторічної підготовки юних футболістів.

Методи дослідження: аналіз спеціальної літератури, системний аналіз, метод педагогічного спостереження.

Результати дослідження. Аналіз організації та проведення навчально-тренувального процесу в спортивних школах з футболу показав, що змістовна складова спортивної підготовки, як і методика навчання юних футболістів, залишаються незмінними протягом останнього півстоліття. Час показав, що на сучасному етапі розвитку футболу програмування тренувального процесу має ґрунтуватися на розвитку тих рухових здібностей, які найбільше відповідають вимогам сучасного швидкісного футболу (J. Thibert, 1989; А. Г. Курячий, 2011). Підґрунтям такого програмування повинні стати модельні характеристики висококваліфікованого футболіста Г. А. Лисенчук, 2003, 2013; В. М. Костюкевич, 2006, 2012; В. М. Шамардін, 2013). Отже, щоб досягти вершин спортивної майстерності, діти повинні наскільки можливо розвивати й удосконалювати рухові здібності, які відповідають ідеальному (модельному) футболістові. Варто відзначити, що в спорті, тим паче у футболі, ідеалу немає і бути не може. Досягнення ідеалу це кінець розвитку, а такого в принципі бути не може. Але одне можна стверджувати впевнено: тенденції у світовому футболі повинні бути важливим орієнтиром для кожної футбольної нації. І той, хто вірно їх визначить і відповідно організує тренувальний процес на різних етапах багаторічної підготовки юних футболістів з відповідними завданнями, пріоритетами та змістом той і буде домінувати в сучасному футболі. Всесвітній закон розвитку - це рух в бік найменшого опору. У науці цей закон розглядається, як закон найменших витрат енергії, а в повсякденному розумінні це закон оптимального гармонійного розвитку. В 50-70 роках ХХ століття цьому закону відповідала «система дворового футболу», найприродніша система, яка враховувала потреби і бажання дітей. В таких умовах видатними гравцями ставали, насамперед, ті, хто до футболу найбільше відповідали в силу своїх природних можливостей, кому футбол давався легко, доставляв справжню насолоду і задоволення.

Але з часом, коли позиції «дворового» футболу зайняв «організований» футбол, верх одержала ідея, що футбол це важка і складна робота з відповідними підходами до планування і вибору засобів тренувальних впливів. В результаті, насолода від гри перетворилася на монотонну роботу з виконанням значних за обсягом та інтенсивністю навантажень, яку юні футболісти повинні «освоїти» і реалізувати в змагальній діяльності. Все більше тренувальної та змагальної діяльності стало відповідати цим вимогам. Природно, що такий футбол втратив свою привабливість, перетворившись із красивої та захоплюючої гри, в змагання, хто кого перебігає і виявиться сильнішим у единоборствах. Такий стан речей у вітчизняному дитячо-юнацькому футболі було обумовлено невільно вибраними пріоритетами і орієнтирами у багаторічній підготовці юних спортсменів. Прогресивні ж у футболному відношенні країни, які заздалегідь правильно визначили, який футбол буде в майбутньому, перебудували всю систему підготовки юних талантів, нівелювали значимість спортивного результату, особливо на етапах початкового навчання, зробили акцент на розвиток у дітей креативності та індивідуальних здібностей з широким використанням елементів «дворового» футболу і виконання рухових завдань максимально наближених до умов реальної гри [5-8]. Зараз, наприклад, Нідерланди, Іспанія, Німеччина, Франція, а останнім часом Бельгія, забезпечили постійне надходження кваліфікованої молоді в спорт вищих досягнень, тим самим практично знявши проблему ліміту леґіонерів в національних чемпіонатах і зайнявши лідируючі позиції в світовому футболі. На клубному рівні, безумовно, варто відзначити планомірну і якісну роботу з підготовки перспективної молоді в ФК «Аякс» і «Фейєноорд» (Нідерланди), «Брюгге» (Бельгія), «Барселона» (Іспанія), «Баварія» (Німеччина), «Атланта» (Італія), «Вест Хем» і «Манчестер-Юнайтед» (Англія) «Пари Сен-Жермен» Франція [2]. Вихованці цих клубів демонструють чудову швидкісну техніку володіння м'ячем, виконують великий обсяг швидкісних рухових дій, показують високий рівень тактичної освіченості що поєднується з виправданими, відповідно до ігрової ситуацією, нестандартними рішеннями. Відомо, що якість підготовки юних футболістів залежить від трьох основних і обов'язкових складових навчально-тренувального процесу.

По-перше - інфраструктура. На жаль в Україні в більшості клубів, матеріально-технічне забезпечення навчально-тренувального процесу юних футболістів не відповідають сучасним вимогам.

По-друге - зміст і методика навчання. Цей аспект давно вимагає переходу на нові прогресивні програми і технології навчання, якщо його не вирішити найближчим часом слід очікувати «допомогу» не тільки в особі леґіонерів, а й масовий «десант» іноземних, варто відзначити не кращої кваліфікації, фахівців для роботи в з різними категоріями юних спортсменів.

Третє, і найголовніше, - це низький рівень викладання в дитячо-юнацьких школах з футболу, що не сприяє раціональній підготовці кваліфікованого спортивного резерву.

На основі вищенаведеного можна стверджувати, що чим більше будемо «намагатися вчити по-старому», тим більше праці необхідно буде витратити на перенавчання молоді у «дорослому» футболі. Вихід із ситуації один: змінити стратегію підготовки спортсменів різного віку і кваліфікації, нівелювати протиріччя між тренувальною та змагальною діяльністю, визначити пріоритети, зміст і технологію навчання з урахуванням вікових та індивідуальних можливостей юних футболістів, а також сучасних тенденцій розвитку футболу [3]. Варто відзначити, що футбол це швидкість прийняття рішення, швидкість реалізації, швидкість переміщення і т.д. дій у відповідь на швидко мінливі ігрові ситуації. Треба рішуче відійти від практики навчання руховим навичок, які не застосовуються в змагальній діяльності. Це стосується не тільки техніки, але і всіх аспектів спортивної підготовки футболіста. Власне, базова підготовка хлопців, відірвана від реальності, не тільки малоефективна, але й шкідлива, оскільки не дозволяє юним спортсменам реалізувати себе в професійному футболі. Психологічна невпевненість і скутість в рухах, відсутність «свободи» мислення і швидкісної техніки володіння м'ячем - це ті характеристики, які притаманні вітчизняним юним футболістам. З таким психологічним і тактико-технічним «багажем» гравцеві, навіть якщо він швидко прийняв правильне рішення, необхідно показати високий рівень виконавчої майстерності, але з цим якраз і проблема. Тому футболіст, як правило, іде шляхом найменшого опору, приймає найпростіші, легко передбачувані суперником, дії. В результаті виходить, не те що футболіст задумав, а те, що він може зробити. Задумати можна все, а практично виконати в грі можна тільки те, що дозволяє майстерність футболіста. А вона в більшості випадків зводиться до хороших навичок жонглювання м'яча, обведення стійок, а не захисника, досить високої техніки виконання ударів по нерухомому м'ячу або м'ячу який повільно котиться, а також прийому м'яча в статичному положенні або на середній швидкості пересування. Здавалося б, нічого страшного в цьому немає.

Але якщо розглянути цю проблем більш глибоко, то насправді виявляється, що велика кількість погано опанованих або непотрібних в грі технічних навичок тільки заважають футболісту, своїм неякісним неусвідомленим проявом. І цьому є наступне наукове пояснення.

Традиційні системи підготовки спортсмена ґрунтуються на тому, що тіло само себе побудує, тільки виконуй вірно необхідні рухові завдання. І до цих пір більшість наукових робіт присвячених футболу, ґрунтуються на застарілих за своєю половинчатості поглядах на спортсмена, як на бездушну біологічну істоту. Тренування футболіста - це перш за все процес спрямований на формування психічних програм з управління своїм тілом. І які програми засвоює той чи інший спортсмен, то тільки вони і ні які інші, управляють ним в його руховій діяльності. Тому все програмування тренувального процесу має виходити з фундаментального положення про пріоритет психіки як споконвічного керуючого початку абсолютно всієї практичної діяльності людини (І. М. Сеченов, 1863; М. Є. Введенський, 1950; І. П. Павлов, 1954; О. О. Ухтомський, 1966; Д. М. Узнадзе, 1966 та ін.). Необхідно зрозуміти просту істину, що все спочатку відбувається в голові, там початок всіх початків, а тіло тільки проявляє на видимому фізичному рівні процеси, що відбуваються в мозку у людини. Тіло людини без керування мозком, в своїх рухах абсолютно не самостійне і якщо мозок не прийме ніякого рішення, то тіло не зрушиться. І навчати чому небудь, потрібно не тіло, а мозок, який керує тілом, так як в процесі навчання відбувається впровадження нових інформаційних програм в загальну інформаційну структуру людини. Звідси успіх в навчанні визначатиметься кількістю і якістю потрібної інформації щодо управління своїм тілом, які засвоїв учень.

Людська психіка влаштована таким чином, що все, що з людиною відбувається, залишається в глибинах його пам'яті (підсвідомості). Навіть якщо подія або якась дія сталась з людиною всього лише одного разу, то вона все одно залишається в людині назавжди і навіть в тому випадку якщо людина про неї нічого не пам'ятає.

Будь-яка рухова дія людини заснована на інформації, яка знаходиться в пам'яті і будується з найдрібніших рухів, що становлять один великий або маленький руховий акт виходячи з нагальних, а в футболі «миттєвих» потреб. Будь-які рухові акти людини можуть стати автоматичними і вилучатись з пам'яті свідомо чи проявлятися самі собою у відповідь на якийсь відомий або неусвідомлений пусковий стимул. Пусковий стимул - це внутрішній сигнал, який зумовлює певні дії людини у відповідь на зовнішні обставини. Він може бути усвідомленим або неусвідомленим, тобто автоматичним. Ось в цьому неусвідомленому прояві і складається вся проблема погано засвоєних і, головне, непотрібних дій, а тим більше, коли пусковий стимул активує ті рухові навички, які за своєю структурою (біомеханікою) не підходять для вдалих дій у певній ігровій ситуації. А так як на заняттях, як було сказано вище, вдосконалюють багато малопридатних в сучасному футболі технічних навичок, але засвоєних добре, то природно, пусковий стимул вибирає і активує саме їх. Звідси, здавалося б, парадоксальний висновок: щоб поліпшити технічну майстерність юних футболістів треба не скорочуючи навчального часу на технічну підготовку, суттєво зменшити різноманітність технічних прийомів що вивчаються, а ті технічні дії, які не придатні для сучасного швидкісного футболу виключити з тренувального процесу повністю. Особливо це стосується технічних прийомів, які виконуються у статичному положенні. Треба чітко усвідомити той вже незаперечний факт, що вміння виконувати будь-який технічний прийом на місці не переноситься автоматично на його виконання в русі. Один і той же технічний прийом, що виконується на місці і в русі - це абсолютно різні рухові дії з такою ж різною біомеханікою їх виконання. І природно, в процесі навчання вони теж повинні розглядатись як два різних технічних прийомів і перевагу треба віддавати діям у русі.

Разом з тим, варто відзначити і ще один важливий факт: навіть один і той же технічний прийом, що виконується на невеликій швидкості, буде погано виконуватись на максимальній швидкості. Тому такий руховий навик тільки тоді буде вважатись добре засвоєним, коли футболіст зможе його стабільно і вірно виконувати на будь-якій швидкості аж до максимальної. А в поєднанні зі швидкістю тактичного мислення визначатиме високий рівень майстерності футболіста. Виходячи з цього, пріоритетним напрямком в технічній підготовці юних футболістів має стати виконання спеціалізованих рухових завдань, перш за все, на швидкості і в умовах активного протистояння, дефіциту часу і обмеженого простору [4]. Однак, настільки ясний і зрозумілий погляд на природу та сутність людини, не знайшов гідного застосування в системі багаторічної підготовки юних спортсменів. Як і раніше в наукових публікаціях викладаються погляди на систему вдосконалення рухових здібностей спортсменів без урахування пріоритету психіки. Зміст цих робіт зводиться до того, що виховати кваліфікованого спортсмена можна при «вірно» обраній спрямованості рухових завдань і визначених кількісних параметрів тренувальних впливів. Існуючий підхід має місце в роботі дитячих спортивних шкіл і клубів з футболу. Станом на 1 січня 2012 року в Україні функціонує 952 відділення футболу в дитячо-юнацьких спортивних школах, в яких займається понад 150 тис. юних футболістів [1]. Досить велика цифра, однак недостатня в порівнянні з такими країнами як Нідерланди або Бельгія, де за кількістю мешканців значно поступаються Україні. І все ж при такій кількості дітей, які займаються футболом, Україна не повинна відчувати дефіциту в кваліфікованих гравцях. Але їх вже не вистачає для формування юнацьких та молодіжної збірних команд. Висновок: існуюча система багаторічного вдосконалення спортсменів, базується на застарілих методиках навчання, які не дозволяють підготувати повноцінний резерв для професійного футболу. Тому, кількість учнів не має значення, хоч десять дітей, хоч десять тисяч, хоч півмільйона всі вони займаються за одними, з невеликими варіаціями що видаються за нові технології підготовки, методиками навчання. Як наслідок - до моменту досягнення нижньої межі перших великих успіхів, а в футболі це період з 19 до 23 років, велика кількість перспективної молоді володіє вміннями і навичками, які не придатні для сучасного спорту вищих досягнень.

Таким чином, виходячи з того, що всім в людині управляє психіка, то вся увага, насамперед її первісного розвитку, яка дозволить становленню високого рівня майстерності футболіста. Разом з тим, помилка в розумінні сутності психологічної підготовки полягає в тому, що її сприймають як розвиток всього лише певних властивостей особистості і психічних якостей спортсмена. Але якщо подивитися на фізичну підготовку, то виявиться, що в її основі теж лежить психологічна складова, розвиток якої і забезпечує рівень прояву спортсменом необхідних кондиційних рухових якостей у змагальній діяльності. Так, при вдосконаленні абсолютно всіх рухових якостей людини, спочатку розвиваються структури мозку, що керують м'язами підлеглого йому тіла (К. Макгонігал, 2013). Більш того, навіть генетичний рівень клітки і той в основі своєї вторинний стосовно психіки людини. Генетичний рівень, це теж виконавчий рівень, що запускає «будівництво організму людини» за програмами, засвоєними психікою індивідуума. Встановлено, що в основі процесу будівництва клітини лежить первісна генетична програма, але ця програма постійно коригується інформацією, яка здійснює управління кліткою. Звідси, кожна нова клітина вже в чомусь не схожа на стару клітку, яку вона замінила.

Дослідження австралійських вчених (Р. Prescott et al., 2005) з вивчення нуклеарної клітини показали, що жива клітина тіла, з якої було видалено ядро, що містить генетичну програму, не вмирає, а продовжує функціонувати нормально, правда до тих пір, поки не буде потрібна заміна пошкоджених органів клітини або її розмноження.

Теорія ж про все визначальну роль гена виявилася не вірною. Ген теж керований психікою. По-іншому, і бути не може. Саме зміни в інформаційній програмі призводить до корегування генетичної програми клітини, а не навпаки. Тому рівень фізичної підготовленості спортсмена, відбитий на генетичному рівні, буде визначатися і на психічному рівні. Звідси і хибний погляд на селекційну роботу - головне знайти обдарованого хлопчика, і він обов'язково стане кваліфікованим футболістом. Але на практиці це далеко не так. Генетична схильність до якого-небудь виду діяльності, це лише потенціал який можна розвинути, а можна і розтратити невірної методикою навчання. Цілий штат спортивних селекціонерів знаходиться в постійному пошуку талановитих дітей і коли знаходять, то віддають дитину в клуб на навчання. Внаслідок багаторічної підготовки обдаровані діти засвоюють те, чому їх вчили, але вершин футбольного майстерності так і не досягають. Все знову зводиться до того: чому вчили тим і стали. Ніхто не заперече, що селекція важлива і необхідна, але це тільки півсправи, головне - навчально-тренувальний процес. Щодо тактичної підготовки футболіста, можна відзначити, що це ні що інше як психологічна підготовка, заснована на внесенні в психіку людини програм рухових дій у відповідь на ігрову ситуацію що складається під час матчу. Зміст цих програм визначається розвитком та вимогами сучасного футболу, а також поглядами на стиль і тактичну побудову гри команди у клубі.

Таким чином, в основі всіх рухових здібностей людини лежить психологічна складова, тому виходячи з того, що всі рухові дії людини обумовлені проявом прихованих психічних процесів щодо управління тілом людини за допомогою інформаційних програм, то вся тренувальна діяльність повинна зводитися до психологічної підготовки футболіста в найширшому сенсі його розуміння. У вузькому сенсі, психологічна підготовка - це система психолого-педагогічних впливів, що застосовуються з метою формування та вдосконалення у спортсменів властивостей особистості і психічних якостей, необхідних для успішного виконання тренувальної діяльності, підготовки до змагань і надійного виступу в них (Ю. Ф. Курамшин, 2007). У спортивній практиці одним з провідних психічних якостей чомусь прийнято вважати силу волі. При цьому варто розуміти, що ця якість часто завдає більше шкоди самому спортсмену, ніж користі. За своєю суттю сила волі - психічна функція, яка полягає в здатності індивіда до свідомого управління своєю психікою і вчинками в процесі прийняття рішень для досягнення поставлених цілей (Л. А. Карпенко, 1985).

Стосовно тренувальної діяльності, коли спортсмен виконує рухові завдання, то він долає психічний стан «не хочу» або «не можу» який часто слугує йому захисним бар'єром, що не дозволяє надмірно перевантажувати своє тіло. А в стані «не можу, але треба» при добре розвиненій силі волі можна досягти різних межових станів перенапруження або перетренованості. Здавалось б, глухий кут - при слабкій силі волі нічого не досягнеш, при добре розвиненій силі волі можеш нашкодити своєму організму, що часто і спостерігається в дитячому футболі при нераціональній побудові тренувального процесу, з невиправдано ранньою практикою участі в офіційних змаганнях і використанням неадекватних віковим можливостям дітей навантажень. Вихід полягає в тому, що людина володіє якістю набагато кориснішою й ефективнішою сили волі - це інтерес. Інтерес - це складний стан психіки людини, що спрямовує і мимоволі утримує його увагу на певному виді діяльності, шляхом активації внутрішньою потребою виразно спрямованих, розумових процесів (А. Н. Чудінов, 1910). Тобто людьми править інтерес, а дітьми тим більше. Звідси, для успішної тренувальної діяльності необхідно підходити творчо до проведення занять, з тим щоб вони викликали постійний і живий інтерес у юних футболістів. В системі багаторічної підготовки юних футболістів формування інтересу цілком визначається особистісними якостями і професіоналізмом дитячого тренера. Талановитий тренер може так організувати та провести заняття, що навіть самий нецікавий навчальний матеріал стане цікавим, а отже, буде легко засвоєним. Пояснюється це тим, що під час цікавої діяльності задіяна в основному мимовільна увага, яка набагато ефективніше довірливої уваги для підтримки якої необхідні зусилля сили волі. Саме стан інтересу без всяких зусиль мобілізує функціональні системи дитячого організму на виконання рухових завдань.

Відомо, що на одні й ті ж рухові дії спортсмен залежно від свого психологічного стану обумовленого установкою тренера витрачає різну кількість енергії. Так якщо спортсмена інформують, що рухове завдання важке, то на нього витрачається набагато більше енергії, ніж на аналогічне за величиною навантаження, але з установкою на його доступність. Пояснюється це тим, що певні психологічні установки активують відповідні програми рухових дій. Якщо установка «важко», то природно будуть активуватися програми рухових дій, які відповідають почуттю важко. А якщо установка «легко», то будуть задіяні програми, які відповідають почуттю легко. Реакція людини обумовлена тим, що при певних розумових процесах мозкові структури виділяють нейропептиди (біохімічні регулятори), які активно впливають на регуляцію станів організму людини відповідно отриманої установки. А це означає, що установка проявляється не тільки на психічному, але і на біохімічному рівні організації функціонування соматичної людини (С. П. Ільїн, 2004). Стан інтересу, в основному і найлегше, виникає на істотну для людини інформацію, що викликає в ньому позитивні емоції. Людина так влаштована. Завжди прагне до присмного для себе. Тому, якщо заняття відповідає двом критеріям: цікаво і приємно, то юний футболіст завжди буде отримувати задоволення від своєї тренувальної діяльності. І таке заняття більш ефективно в плані навчання, зростання спортивної майстерності, збереження і зміцнення здоров'я і звичайно гармонійного розвитку футболіста.

Таким чином, виходячи із вищевикладених теоретичних положень, необхідно переглянути технологію навчання юних футболістів з урахуванням пріоритету психіки в усіх їхніх діях. На перший погляд може здатися, що процес переходу на нові технології досить складний. Разом з тим, складно тільки в теорії, а на практиці все набагато простіше і легко реалізується. Головне, що не змінюється сам навчально-тренувальний процес. Умови і структура проведення занять залишаються колишніми, як і методи навчання. Змінюється тільки зміст і методика навчання. Підсумком такої перебудови є те, що заняття з «важкого» і «складного», завдяки відповідним психологічним установкам, стає «легким» і «приємним», підвищується ефективність процесу навчання в напрямку формування високого рівня спортивної майстерності юних футболістів. Юнаки, а тим більше діти, завжди намагаються уникати негативної психологічної обстановки. Мало того вони намагаються не запам'ятовувати, вірніше не засвоювати ті негативні стани в яких вони відчували дискомфорт. Природа передбачила цей захисний механізм, для того, щоб дитина сама себе не руйнувала. Разом з тим вітчизняна практика зводиться до того, що учневі постійно намагаються нав'язати, що на заняттях треба «працювати, працювати і працювати», і що, тільки так можна стати гарним футболістом. Як результат такої мотивації - пам'ять юного спортсмена відразу ж після заняття намагається мінімізувати вплив тих негативних станів, які він відчував, а саме дитина намагається їх не запам'ятовувати. А так як в основі всіх рухових здібностей людини лежать психічні процеси, то природно, те чого навчалися в негативному емоційному стані, буде запам'ятовуватися з великим труднощами. А якщо, що і запам'яталося, то дитина буде намагатися до цього негативного стану не повертатися. Але і це, тільки частина негативних наслідків. Головне ж полягає в тому, що внаслідок таких занять, не відбувається достатніх змін у фізіологічних системах організму дитини, а отже, і не достатньо розгортаються адаптаційні процеси. Як висновок:

заняття, що супроводжуються негативними емоціями малоефективні і абсолютно неприйнятні в сучасній системі підготовки юних спортсменів.

В даний час, попри економічні труднощі, в багатьох регіонах країни почали з'являтися академії футболу з гарною матеріально-технічною базою і це позитивне явище для суспільства. Ніхто не буде будувати нове підприємство, якщо не створена нова модель продукції. Так повинно бути і з створенням нових академій футболу. Спочатку розробляється концепція з відповідними завданнями для кожного етапу підготовки, визначається стиль гри і модель сучасного футболіста, формується кваліфікований тренерський штат для її реалізації, створюється необхідна інфраструктура, а потім відкривається академія.

На першому місці в академії має бути сучасна спортивна наука, не дарма ж вона називається академією. Спромоглася академія розробити раціональну систему багаторічної підготовки, вірно визначити орієнтири і засоби їх досягнення, то така академія з успіхом виконує головну свою задачу - підготовка кваліфікованої молоді для професійного футболу. А якщо не змогла - вирішує завдання масового спорту, що теж непогано в плані морального виховання і фізичного розвитку дітей. Однак така діяльність не відповідає функції даної спортивної установи. Ще один важливий момент щодо застосування нових технологій навчання. Впровадження всього нового завжди викликає недовіру у тренерів, але щоб не зупинятися у своєму розвитку і відповідно забезпечувати прогрес учнів, треба пробувати, порівнювати, розмірковувати. Тренер, проводячи заняття з юними футболістами різного віку і спостерігаючи за динамікою становлення спортивної майстерності, цілком самостійно може визначити ефективність нових технологій навчання. І якщо тренер висловлює конструктивні критичні зауваження з приводу їх застосування, то необхідно проаналізувати ситуацію та пересвідчитися в правоті висловлювань і внести відповідні корективи в навчально-тренувальний процес або їх спростувати. Це нормальний творчий процес. Незгодними можуть бути тільки творчі, мислячі, схильні до аналізу тренери, які й визначають статус будь-якої спортивної школи та академії. І чим їх більше, тим вище престиж і спортивні досягнення клубу. На першому місці в будь-якому футбольному клубі повинна бути не селекція футболістів, хоча важливості її ніхто не заперечує, а «селекція» тренерів. Треба чітко розуміти, що найкращі технології навчання без кваліфікованих тренерів не дадуть позитивного результату. Разом з тим спостереження за роботою дитячих тренерів, в більшості своїй показали, що найслабшою ланкою в підготовці перспективної молоді в Україні є не дефіцит талановитих дітей, а гострий дефіцит компетентних дитячих тренерів. І поки ця проблема не буде вирішена, спортсменів, які задовольняють вимогам вітчизняних професійних команд, а тим паче відповідають рівню міжнародного футболу, очікувати не доводиться. Дефіцит кваліфікованих тренерських кадрів виник не сьогодні, ця проблема пов'язана з тим, що за останні десятиліття у зв'язку з недостатнім матеріальним забезпеченням спортивних шкіл та низькою заробітною платою, була порушена система відбору кваліфікованих і психологічно схильних, а головне природньо талановитих, що мають покликання для роботи в дитячому колективі, педагогів.

Вирішити проблему без державної підтримки, зміцнення позицій вищих педагогічних навчальних закладів складно і все ж в умовах, що склалися бачиться майбутнє дитячого футболу за прогресивно мислячими керівниками спортивних клубів. Так, в структурі спортивної організації як один з можливих варіантів підвищення якості навчання футболістів, необхідно створити невелику, з кількох людей, наукову групу, яка на основі аналізу передового досвіду підготовки юних спортсменів буде розробляти та впроваджувати шляхом перенавчання тренерів, сучасні технології навчання. Відмінною рисою роботи наукової групи, повинні стати оперативність пошуку і впровадження методик, постійний контроль якості проведення занять та коригування навчальних програм. Варто відзначити, що реалізація цього проекту можлива тільки на основі тісної, а головне творчої співпраці всього педагогічного колективу. Не забуваючи про найголовнішого учасника цього процесу - дітей. Якби теоретичні розробки не створювалися, ефективність їх буде залежати не тільки від педагогічної майстерності та компетентності тренера, а й від активності вихованців. Юні футболісти повинні мати чіткі уявлення, що і як виконувати, для чого це потрібно, висловлювати свою думку і пропонувати рішення. Тільки триєдина співпраця наукової групи, тренерів та учнів дозволить наблизити до наміченої мети - підготовки кваліфікованої молоді для професійного футболу.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ. Педагогічні спостереження та аналіз спеціальної науково-методичної літератури та мережі Інтернет, підтверджують актуальність і значущість впровадження у вітчизняну практику передового досвіду підготовки кваліфікованих футболістів для спорту вищих досягнень. Разом з тим, виходячи з реалій дитячо-юнацького футболу в Україні, необхідна не реформа всієї системи навчання, а продумана і добре прорахована якісна зміна змісту навчальної програми з підготовки юних футболістів, а також навчальних програм з підготовки та підвищення кваліфікації тренерів у напрямку застосування сучасних технологій навчання, реорганізації системи дитячих змагань і, особливо, перегляду стратегії підготовки і відповідно позицій в системі взаємодійності «тренер - учень».

Якби реформи системи багаторічної підготовки ні проводились, все, кінець кінцем, визначатиметься рівнем компетентності та педагогічної майстерності тренера. А це означає, що будь-які зміни, якщо вони не спрямовані на розвиток центральної ланки процесу навчання «тренер – учень», приречені на провал.

Врахування результатів даного дослідження в практичній діяльності спортивних шкіл та клубів сприятиме підвищенню якості підготовки юних футболістів, що дозволить привести його у відповідність з національними інтересами і наблизити до стандартів розвитку дитячо-юнацького, резервного та професійного футболу в світі.

ЛІТЕРАТУРА.

1. Концепція Державної цільової соціальної програми «Футбол України: здоров'я, престиж та єдність нації» на 2014–2018 роки. Режим доступу к ис.: <http://dmsu.gov.ua/index/ua/material/11628>
2. Пасичный В. Лучшее - детям. Ведущие футбольные школы Европы. Режим доступу к ис.: <http://www.ua-football.com/foreign/spain/5041ac8a.html>
3. Николаенко В. В. Построение многолетней подготовки в современном футболе / В. В. Николаенко // Наука в олимпийском спорте. – Киев, 2014. - № 1. – С. 12-16
4. Пономаренко П. А. Учись видеть поле / П. А. Пономаренко. – Донецк: РИП «Лебедь», 1994. – 112 с
5. Browaeys B. The Philosophy of youth development at the Belgian FA / B. Browaeys: UEFA STUDY GROUP, 2010. – 38 p.
6. FUSSBALL IST ZUKUNFT:Konzeption des DFB-Fußballentwicklungsplans / Deutscher Fussball-Bund. - Munster: Philippka-Sportverlag, 2007. – 122 p.
7. Krasnoff L. S. Spain v. France: Blueprints for Developing Soccer Talent? / L. S. Krasnoff . - Fairfax : George Mason University: The Center for the Study of Sport and Leisure in Society, 2012. – P. 57-59.
8. Hyballa P. Mythos niederländischer Nachwuchsfußball / P. Hyballa, H. Poel. - Aachen: Meyer&Meyer, 2011. - 236 p.